

Conjunctuurbericht

Centraal bureau voor de statistiek

Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen

In juni was het volume van de produktie van de industrie, voor seizoeninvloeden en voor prijsveranderingen gecorrigeerd, nagenoeg even groot als in mei. Vergeleken met juni 1987 nam de industriële produktie met 1% toe, de nijverheidsproduktie lag op nagenoeg onveranderd niveau. Uit de conjunctuurtest over juni bleek dat het indexcijfer van de orderpositie van de industrie is toegenomen; de bezettingsgraad van de beschikbare produktie-installaties steeg naar een waarde van 85%. Het aantal woningen waarvan in april met de bouw werd begonnen lag 22% boven het niveau van april 1987. Zowel het volume van de invoer van goederen als dat van de uitvoer nam in april fors toe. Gemiddeld over de eerste vijf maanden van dit jaar is het volume van de consumptieve bestedingen met 1,1% gestegen in vergelijking met het gemiddelde van het overeenkomstige tijdvak van 1987. In het eerste kwartaal van dit jaar was het volume van de bruto investeringen in vaste activa 18% groter dan in hetzelfde tijdvak van 1987. Ook het volume van het Bruto Binnenlands Produkt nam toe in de eerste drie maanden van dit jaar. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden juni en midden juli met 0,1% gestegen. Ten opzichte van juli 1987 namen de consumptieprijzen met 1,0% toe. Ultimo maart was het aantal banen 1,8% groter dan op 31 maart 1987. De koers van de dollar steeg in juli en in de eerste weken van augustus verder. Ook de stijgende tendens van de rente zette in deze periode door.

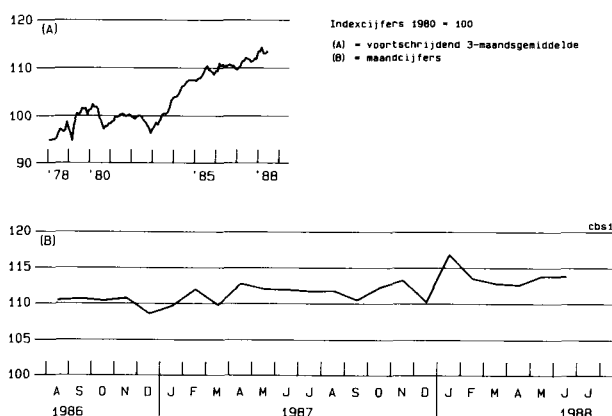
Dit blijkt uit gegevens die medio augustus 1988 beschikbaar waren. In de Focus wordt nader ingegaan op de recent beschikbaar gekomen gegevens over de goederen- en dienstentotalen uit de Nationale rekeningen 1987.

Produktie

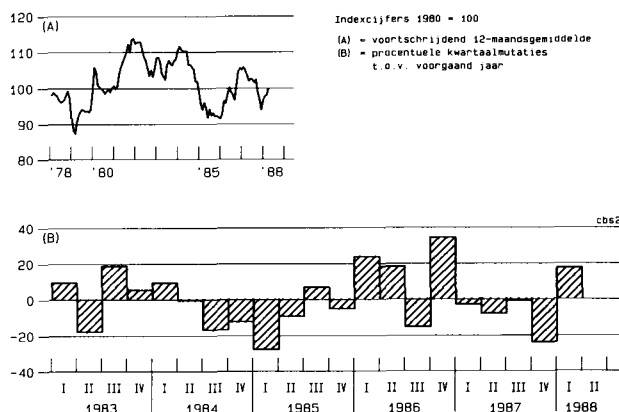
Het volume van de gemiddelde dagproduktie in de industrie was, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, in juni nagenoeg even groot als in mei. Vergeleken met juni 1987 lag het niveau van de industriële produktie 1% hoger. Het gemiddelde groeicijfer over het tweede kwartaal was eveneens 1%, in het eerste kwartaal werd nog een accres van bijna 4% gemeten. Hiermee komt de stijging van de industriële produktie in de eerste helft van 1988 uit op 2,2%. In 1987 was de groei 1%, 1986 kende een groei van 2%. Gemiddeld over het tweede kwartaal nam de produktie in de nijverheid (exclusief de bouwnijverheid) met 1% af. Het verschil in ontwikkeling tussen de industrie en de nijverheid wordt voornamelijk veroorzaakt door de sterk gedaalde produktie in de delfstoffenwinning. In deze bedrijfstak nam het produktievolume met 8% af. Uit de conjunctuurtest over juni

bleek dat het indexcijfer van de orderpositie in de industrie opnieuw is gestegen. De index bereikte een waarde van 104 (1984=100). De toename in juni werd met name veroorzaakt door een stijging van de exportorders. Volgens de beantwoording van de kwartaalvragen uit deze enquête steeg de bezettingsgraad van de beschikbare produktie-installaties in het tweede kwartaal naar een waarde van 85%. Dit percentage is na het tweede kwartaal van 1986 niet meer voorgekomen. De ondernemers in de industrie spraken de verwachting uit dat het komend halfjaar de personeelssterkte met bijna 1% zal dalen. Het aantal woningen waarvan in april met de bouw werd begonnen lag 22% boven het niveau van dezelfde maand van vorig jaar. In de eerste vier maanden van 1988 is met de bouw van ruim 40 000 woningen begonnen; 18% meer dan in de overeenkomstige periode van 1987.

Produktie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)

Begonnen woningen

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1981/85 gemidd.	1986	1987	1987		1988		1988				Trend ²⁾
				3 ^o kw.	4 ^o kw.	1 ^o kw.	2 ^o kw.	april	mei	juni	juli	
VOLUMEGEGEVENS												
<i>Productie in de nijverheid</i>												
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	2	0	1	-1	2	-5	-1	-1	-1	0		I
Delfstoffenwinning	1	-6	1	-11	4	-24	-8	-4	-17	-4		--I
Industrie	2	2	1	1	2	4	1	-1	2	1		I
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2	2	0	-1	1							I
Textiel-, kleding- en lederindustrie	1	-1	-3	-5	-4	1		-6				-I
Papier- en grafische industrie	1	4	3	4	6	6		2				I+
Chemische industrie	5	-1	7	6	5	6	2	2	1	3		I+
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	7	4	1	5							I+
Hout- en bouwmaterialenindustrie	-1	5	2	2	-2							I+
Basismetalenindustrie	0	-4	4	8	6	9		-6	5			I++
Elektrotechnische industrie	3	2	-1	-1	-3							I
Rest metaal- en overige industrie	2	0	-2	-1	2							I
Openbare nutsbedrijven	2	5	1	-2	-2	-11						-I
Bouwnijverheid: begonnen woningen	-5	15	-11	-1	-24	17		22				-I
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>												
Invoer, totaal	5	4	6	7	10	6		9				I++
Grondstoffen en halffabrikaten	5	3	6	7	11	7		8				I++
Consumptiegoederen	2	9	11	15	13	10		11				I++
Investeringsgoederen	10	11	3	0	1	-6		9				I
Algemene goederen	3	-10	4	8	13	15		7				I++
Uitvoer, totaal	4	4	5	3	10	5		8				I++
Onbewerkte agrarische producten	4	5	6	11	4	14		12				I++
Delfstoffen	-3	-15	-1	-19	13	-24		-12				--I
Fabrikaten	5	5	5	3	10	6		7				I++
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>												
Binnenlandse consumptie, totaal	1	3	2	2	3	1		2	-1			I
Voedings- en genotmiddelen	0	1	2	1	1	1		2	-3			I
Duurzame consumptiegoederen	-1	6	4	2	5	3		-2	-3			I+
Textiel, kleding, schoeisel e.d.	-1	5	2	0	6	3						I+
Huish. artikelen en woninginrichting	-1	5	7	8	6	9						I++
Transportmiddelen	4	11	2	-4	4	-7						I
Rest duurzame consumptiegoederen	-4	5	3	4	3	5						I+
Overige goederen en diensten	1	2	2	2	3	1		4	1			I
Huur, verwarming, verlichting en water	2	2	3	2	4	-4						I
Rest overige goederen en diensten	1	3	2	2	2	3						I+
<i>Investerings in vaste activa</i>												
Bruto investeringen, totaal	2	7	3	2	0	18						I++
Bedrijven	3	10	4	2	1	16						I++
Overheid	-3	-9	-1	-1	-7	35						I+
<i>Kwartaalrekeningen</i>												
Bruto Binnenlands Product	1,4	2,3	1,6	0,6	1,9	4,0						I
Bruto Nationaal Product	1,5	1,7	2,0	1,0	2,2	3,2						I
Bruto Nationaal Inkomen	1,8	3,3	0,5	-0,5	3,9	4,9						I
PRIJZEN												
Productenprijzen industrie, tot. afzet	2,5	-12,0	-2,3	0,8	0,3	-0,8	-0,1	-0,2	0,1	-0,3		I
Productenprijzen industrie, verbruik	2,5	-21,7	-4,6	0,4	-0,5	-2,0	-1,6	-2,4	-1,3	-0,9		I
Ruifvoet, unit value (goederen)	1	2	-3	-3	3	4		1				I
Invoerprijzen, unit value	2	-17	-6	-2	-4	-4		-3				-I
Uitvoerprijzen, unit value	3	-16	-9	-5	-2	0		-2				-I
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	3,6	0,2	-0,5	0,2	-0,1	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8	1,0	I
Regelingslonen particulier bedrijf	3,0	1,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,7	0,4	0,8	0,8		I
Regelingslonen overheid	-0,6	0,6	1,4	1,5	1,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3		I
Regelingslonen trendvolgers	0,8	0,1	0,7	0,7	0,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1		I
Dollarkoers, contante notering	7	-26	-17	-12	-15	-9	-6	-8	-5	-4	0	--I
OVERIGE INDICATOREN												
Consumentenvertrouwen ¹⁾ (in %)		9	-1	-3	-7	-2	1	1	1	-1	2	
Beurswaarde-index, algemeen	24	15	5	16	-13	-14	-15	-13	-16	-14	-17	--I
Uitgesproken faillissementen	-7	-17	-15	-13	-17	-1	11	-15	18	34	-19	--I
<i>Conjunctuurtest industrie</i>												
Bezettingsgraad (in %)		84	84	84	84	84	85					I
Orderpositie (1984=100)		108	102	103	100	101	102	101	102	104		-I
Beoordeling orderontvangsten ¹⁾ (in %)		-13	-15	-16	-15	-9	-8	-7	-9	-7		
Beoordeling voorr. eindproducten ¹⁾ (in %)		6	3	2	3	4	2	2	2	3		
<i>Arbeidsmarkt</i>												
Aantal banen van werknemers, totaal	0	3	2	2	2	2						I
Landbouw en visserij	0	4	2	6	1	7						I+
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	-2	2	1	1	1	1						I
Bouwnijverheid	-6	4	2	1	3	3						I
Handel, horeca en vervoer	1	3	4	4	3	3						I+
Overige dienstverlening	2	3	2	1	1	1						I
<i>Geld en krediet</i>												
Spaartegoeden	3,8	4,7	3,7	3,7	1,8	0,6		0,3	0,2			I
Verstrekt consumptief krediet	0	13	8	6	6	3		-2				I+
Binnenlandse liquiditeitsmassa	8	6	4	4	4	6		7	8			I+
Geldhoeveelheid	7	8	7	7	6	8		9	9			I++
Secundaire liquiditeiten	10	5	0	-1	1	2		4	7			I
Officieel wisseldisconto (in %)	6,2	4,6	4,4	4,5	4,1	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,75	-I
Daggeldmarktrente (in %)	7,3	5,8	5,2	5,0	4,9	4,0	3,6	4,0	3,9	2,9	4,6	--I
Rendement op staatsobligaties (in %)	9,0	6,3	6,3	6,5	6,5	5,9	5,9	5,8	6,0	6,0	6,3	I

1) Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

2) Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

Buitenlandse goederenhandel

Het volume van de invoer van goederen was in april 9% groter dan in dezelfde maand van 1987.

Alle onderscheiden categorieën gaven een stijging te zien. De voor prijsveranderingen gecorrigeerde uitvoer van goederen lag in april op een niveau dat 8% hoger was dan in de overeenkomstige maand van het vorig jaar. De procentuele jaarmutatatie van het meest recente voortschrijdende twaalfmaandsgemiddelde kwam in april voor de invoer op 7% en voor de uitvoer op 6%. In 1987 steeg de invoer met 6% en de export met 5%.

Consumptie

Het volume van de binnenlandse consumptie door gezinnen was in mei 1% kleiner dan in de overeenkomstige maand van vorig jaar. Een verschil in het aantal koop- en voedingsdagen – het Pinksterweekend viel verleden jaar in de maand juni – heeft het cijfer neerwaarts beïnvloed. De voor prijsveranderingen gecorrigeerde aankopen van voedings- en genotmiddelen daalden met 3%. Ook de bestedingen aan duurzame consumptiegoederen namen met dit percentage af. In mei lagen de aankopen van nieuwe auto's opnieuw aanzienlijk onder het niveau van dezelfde maand in 1987. De consumptieve uitgaven aan overige goederen en diensten stegen licht en wel met 1%. Gemiddeld over de eerste vijf maanden van dit jaar is het volume van de consumptieve bestedingen met 1,1% gestegen in vergelijking met het gemiddelde van het overeenkomstige tijdvak van 1987. Dit cijfer blijft duidelijk achter bij de groeicijfers van 1987 en 1986. Gemeten aan de index van het consumentenvertrouwen is het oordeel over de ontwikkeling van de economie in juli ten opzichte van juni positiever geworden.

Investerings

In het eerste kwartaal van 1988 was het volume van de bruto investeringen in vaste activa 18% groter dan in het overeenkomstige kwartaal van 1987. Dit hoge groeicijfer wordt in de laatste tien jaar slechts overtroffen door dat van het eerste kwartaal van 1980. De sterke groei wordt voor een belangrijk deel verklaard door die investeringen die de bedrijfstak bouwnijverheid en bouwinstallatiebedrijven als herkomst hebben. Door de relatief zachte winter kende deze bedrijfstak hoge productiecijfers.

De investeringen uit de bouw afkomstig stegen met 60% in waarde ten opzichte van het eerste kwartaal van 1987, toen de winter juist streng was. Het aandeel van de investeringen met de bouwnijverheid als herkomst in de totale investeringen is voor een eerste kwartaal gemiddeld circa 30%. De investeringen afkomstig uit de metaalindustrie (aandeel circa 20%) stegen in waarde met 3%. De waarde van investeringen voortgebracht door de transportmiddelenindustrie (aandeel in het totaal bijna 15%) daalde met 20%. De overige investeringen bleven nagenoeg gelijk. Naar bestemming bezien namen de investeringen door de overheid het sterkst toe, en wel in volume met 35%. Het aandeel van de overheidsinvesteringen in de totale investeringen is overigens slechts gering (ruim 10%). De investeringen door bedrijven waren in het eerste kwartaal in volume 16% groter dan in het eerste kwartaal van 1987.

Binnenlands produkt

Het volume van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) was in het eerste kwartaal van dit jaar 4,0% groter dan in het overeenkomstige kwartaal van 1987. Dit groeicijfer is, op kwartaalbasis, het hoogste na het eerste kwartaal van 1984. De groei in het eerste kwartaal van dit jaar werd deels veroorzaakt door de relatief milde weersomstandigheden. De bijdrage aan het BBP van de bedrijfstak delfstoffenwinning daalde weliswaar aanzienlijk maar deze afnemering werd meer dan gecompenseerd door produktstijgingen, onder andere in de bouwnijverheid en de bouwinstallatiebedrijven. Het volume van het Bruto Nationaal Produkt (BNP) nam in het eerste kwartaal van 1988 met 3,2% toe. De ruilvoetverbetering, die zich in het vierde kwartaal van 1987 al voordeed, zette door in het eerste kwartaal van dit jaar. Daardoor kwam de volumegroei van het Bruto Nationaal Inkomen (BNI) aanmerkelijk hoger uit dan die van het BNP; het BNI steeg met 4,9%.

Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden juni en midden juli met 0,1% gestegen. Ten opzichte van juli 1987 namen de consumptieprijzen met 1,0% toe. Bij deze wijze van vergelijken is dit de eerste maal na februari 1986, dat zo'n hoog stijgingspercentage is gemeten. Het prijsindexcijfer liep in de afgelopen maand sneller op dan in onze buurlanden, de Bondsrepubliek Duitsland en België (zie tabel 2).

Arbeidsmarkt

Uitmoert maart bedroeg het aantal banen 4 716 000. Dit waren er 83 000 – ofwel 1,8% – meer dan op 31 maart 1987. De gemiddelde groei over 1987 bedroeg eveneens 1,8%. Het grootste deel (29 500) van de toename van 83 000 banen deed zich voor in de handel en horeca, dit betekent voor deze bedrijfstak een groei van 4%. In de bouwnijverheid steeg het aantal banen met ruim 10 000; een groei van bijna 3,5% ten opzichte van ultimo maart 1987. Eind maart 1988 werden in de bedrijfstak industrie 973 900 banen gemeten. De stijging bleef hier beperkt tot 5 000 banen; een groei in deze bedrijfstak van 0,5%.

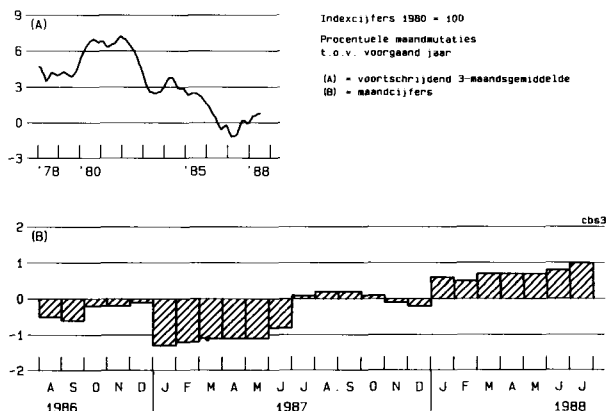
Geld en krediet

Het gemiddelde van de dagelijkse middenkoersen van de dollar over de maand juli was fl. 2,08. Ten opzichte van het gemiddelde over juni steeg de koers met elf cent. In de eerste tien dagen van augustus bleef de koers oplopen. De rente liep, na een periode van dalen vanaf oktober, de laatste maanden weer op. Het officiële wisseldisconto werd in juli tweemaal verhoogd: op 1 juli van 3,25% naar 3,5%, en op 29 juli van 3,5% naar 3,75%. De daggeldmarktrente, indicator voor de korte termijnrente, liep sterk op van 2,9% in juni tot 4,6% in juli. Ook het rendement op staatsobligaties, indicator voor de rente op lange termijn, steeg van een gemiddeld niveau van 6,0% in juni naar 6,3% in juli. De stijgende tendens zette in de eerste helft van augustus door.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld.

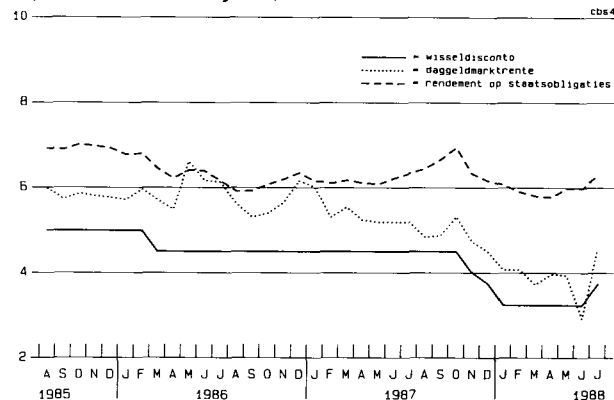
Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

Prijsindex gezinsconsumptie

Rente

In procenten (maandcijfers)

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

	1981/'85 gemidd.	1986	1987	1987		1988		1988		Trend ²⁾		
				3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	2 ^e kw.	april	mei		juni	juli
Productie nijverheid, excl. bouwnijv. (volume)												
% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor												
Bondsrepubliek Duitsland	2	2	0	0	1	3		1	2		I	
België	2	1	2	1	4						II	
Frankrijk	1	1	2	2	3	3		3	2		II	
Verenigd Koninkrijk	3	1	3	4	4	3		4	4		II	
Italië	0	3	3	2	4	6		6	0		II	
Verenigde Staten	3	1	4	5	6	6		6	6		III	
Japan	4	0	3	4	8	11		11			III	
Europese Gemeenschap	1	2	2	2	3	4		3	2		II	
Buitenland (gewogen) ¹⁾	2	2	2	1	3						II	
Nederland	2	0	1	-1	2	-5	-1	-1	-1	0	I	
Prijzen consumptie												
Bondsrepubliek Duitsland	3,3	-0,2	0,3	0,6	1,0	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0	I
België	6,9	1,3	1,6	2,0	1,5	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	I
Frankrijk	8,7	2,5	3,3	3,4	3,2	2,4	2,5	2,5	2,5	2,6		II
Verenigd Koninkrijk	6,0	3,4	4,1	4,3	4,1	3,3	4,3	3,9	4,3	4,7		II
Italië	12,7	5,8	4,8	4,9	5,4	5,1	4,8	5,1	4,7	4,6	4,7	III
Verenigde Staten	4,3	1,9	3,7	4,2	4,5	4,0	3,9	3,9	3,9	3,9		II
Japan	2,2	0,6	0,1	0,4	0,7	0,8	0,2	0,3	0,2	0,2		I
Europese Gemeenschap	7,8	3,5	2,9	2,9	2,8	2,4	2,8	2,6	2,7	2,9		II
Nederland	3,6	0,2	-0,5	0,2	-0,1	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8	1,0	I

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat.

¹⁾ Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1985.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; II: tussen 2% en 5%; III: groter dan 5%.

Focus: Middelen en bestedingen

Uit de onlangs gereed gekomen Nationale rekeningen 1987 blijkt dat het volume van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP), tegen marktprijzen gewaardeerd, van 1986 op 1987 met 1,5% is toegenomen. Omdat de invoer van goederen en diensten een forse volumestijging (5,7%) kende, overtrof het accres van de totale middelen de groei van het BBP (zie tabel 3). In volume bleef de groei van de nationale bestedingen (2,1%) achter bij de ontwikkeling van de uitvoer van goederen en diensten, die in 1987 met 4,3% toenam. Van de nationale bestedingen kende de consumptie door gezinnen het hoogste groeicijfer (3,0%). De groei van de voor prijsveranderingen gecorrigeerde investeringen door bedrijven (2,2%) bleef ver achter bij de groeicijfers in de voorafgaande drie jaar. Het volume van de overheidsinvesteringen was in 1987 zelfs kleiner dan in 1986. De volumetoename van het Bruto Nationale Inkomen (0,9%) was in 1987 duidelijk geringer dan de groei van het BBP. De oorzaak hiervan was de aanzienlijke ruilvoetverslechtering. Bovenstaande mutaties kunnen afwijken van de in tabel 1 gepubliceerde cijfers. Deze laatste zijn nog niet aangepast

aan de resultaten van de nationale rekeningen 1987.

Tabel 3. Goederen- en dienstentotalen 1987

	waarde (mld gld)	% mutaties t.o.v. 1986	
		waarde	volume
Middelen			
Bruto binnenlands produkt	431,8	0,5	1,5
bedrijven	380,2	0,3	.
overheid	51,6	1,6	.
Invoer goederen en diensten	214,6	-0,3	5,7
Totaal middelen	646,4	0,3	2,9
Bestedingen			
Nationale bestedingen	419,8	1,9	2,1
consumptie gezinnen	263,0	2,6	3,0
consumptie overheid	69,7	1,7	1,0
investeringen overheid	10,0	-2,2	-2,8
investeringen bedrijven	77,6	1,8	2,2
voorraadmutaties bedrijven	-0,4	.	.
Uitvoer goederen en diensten	226,6	-2,6	4,3
Totaal bestedingen	646,4	0,3	2,9

Groeipercentage middelen (m) en bestedingen (b) 1985 - 1987

